

Naručitelj vrednovanja:

Javna ustanova „Regionalna razvojna agencija Primorsko-goranske županije“

ZAVRŠNO IZVJEŠĆE O POSTUPKU VREDNOVANJA TIJEKOM IZRADE PLANA RAZVOJA OTOKA PRIMORSKO- GORANSKE ŽUPANIJE ZA RAZDOBLJE 2022.-2027. GODINE

Izvršitelj vrednovanja: Euro ekspertiza j.d.o.o.

Dr.sc. Marijana Sumpor, direktorica

Prof.dr.sc. Nenad Starc

Zagreb, rujan 2023.

Usluga vrednovanja tijekom izrade Plana razvoja otoka Primorsko-goranske županije provodi se temeljem Ugovora broj 04-2023 JDN od 12. svibnja 2023. godine. Usluga se financira u okviru EU projekta „Jačanje razvojnih kapaciteta Primorsko-goranske županije“.

Sadržaj

Sadržaj	2
Pojmovnik	3
Popis kratica	3
Sažetak.....	4
1. Uvod	7
2. Kontekst vrednovanja.....	7
3. Opis Plana razvoja otoka PGŽ za razdoblje od 2022. do 2027. godine	9
4. Metodologija vrednovanja	14
5. Kriteriji vrednovanja i pitanja za vrednovanje.....	17
6. Nalazi	19
7. Zaključci	21
8. Pouke postupka vrednovanja (engl. lessons learned).....	23
9. Preporuke	24
10. Literatura	26

Pojmovnik

Akt strateškog planiranja	Akti strateškog planiranja su Nacionalna razvojna strategija, višesektorske i sektorske strategije, nacionalni planovi, planovi razvoja jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, program Vlade Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Vlada), program konvergencije, nacionalni program reformi, provedbeni programi tijela državne uprave i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te akcijski planovi za provedbu nacionalnih planova
Integrirani teritorijalni razvoj	Poticanje integriranog i uključivog lokalnog društvenog i gospodarskog razvoja, lokalnog razvoja u području okoliša, kulture, prirodne baštine, održivog turizma i sigurnosti u područjima koja nisu urbana
Mjera	Mjera je skup međusobno povezanih aktivnosti i projekata u određenom upravnom području kojom se izravno ostvaruje posebni cilj, a neizravno se pridonosi ostvarenju strateškoga cilja
Operacije	Pojam koji se u okviru europskih programa koristi za označavanje provedbe razvojnih poduhvata, mjera, aktivnosti i/ili projekata
Plan razvoja	Srednjoročni akt strateškog planiranja
Teritorijalna strategija	Strateški i operativni dokument koji predstavlja alat za pružanje potpore integriranim teritorijalnim ulaganjima i lokalnom razvoju
Uredba o zajedničkim odredbama	Common Provisions Regulation EU 2021/1060 (CPR)

Popis kratica

EU	Europska unija
ITU	Integrirana teritorijalna ulaganja
ITP	Integrirani teritorijalni program
JLS	Jedinica lokalne samouprave
JP(R)S	Jedinica područne (regionalne) samouprave
LAG	Lokalna akcijska grupa
MRRFEU	Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije
MSP	Mala i srednja poduzeća
NPRO	Nacionalni plan razvoja otoka
NRS	Nacionalna razvojna strategija
OTRA	Otočna razvojna agencija
PR	Plan razvoja
PGŽ	Primorsko-goranska županija
RH	Republika Hrvatska

Sažetak

Najvažniji nalazi vrednovanja

Predmet vrednovanja je izrada Plana razvoja otoka Primorsko-goranske županije za razdoblje 2022. - 2027. godine o čijoj izradi je Odluku donijela Županijska skupština u veljači 2023. godine u vidu dopunskog dokumenta usvojenom Planu razvoja županije PGŽ do 2027. godine. Plan razvoja otoka PGŽ je teritorijalni strateški i operativni dokument, i preduvjet je za provedbu Integriranog teritorijalnog programa 2021. – 2027. za otoke. Nositelj izrade Plana razvoja otoka je Primorsko-goranska županija kao obalno-otočna županija, a koordinator izrade i izrađivač je javna ustanova „Regionalna razvojna agencija Primorsko-goranske županije“.

U svrhu izrade Plana razvoja otoka PGŽ osnovano je Otočno partnerstvo koje djeluje i kao radna skupina za izradu Plana u kojem sudjeluju ključni dionici svih razina upravljanja otočnim razvojem uključujući predstavnike županijskih i lokalnih vlasti, ustanova, javnih trgovačkih društava, strukovnih udruženja i organizacija civilnoga društva. Analiza stanja područja pripremljena je u suradnji koordinatora i članova Otočnog partnerstva. Razrađeni su razvojni problemi i potrebe, izrađena je SWOT analiza, održani su radni sastanci i sjednice članova Otočnog partnerstva i drugih otočnih dionika te na toj osnovi je sastavljen Strateški i Provedbeni okvir Plana razvoja otoka PGŽ sukladno propisima i smjernicama izrade. Internetsko savjetovanje s javnošću provedeno je u razdoblju od 26. srpnja do 11. rujna 2023. godine.

Izvešće o prethodnom vrednovanju izradila je tvrtka Euro ekspertiza j.d.o.o. kao vanjski član Tima za vrednovanje i Sanja Ivetić, predstavnica Regionalne razvojne agencije PGŽ kao unutarnja članica Tima. Završno izvješće o postupku vrednovanja obuhvaća nalaze, preporuke i zaključke prethodnog vrednovanja provedenog tijekom izrade cjelovitog nacrtu Plana razvoja otoka PGŽ za razdoblje 2022.-2027. godine s priložima. Evaluator je pratio izradu nacrtu Plana razvoja usko surađujući s izrađivačem i komentiranjem niza verzija nacrtu dokumenata, izrađujući fazna izvješća o vrednovanju te ovo Završno izvješće.

Zaključci

Analiza stanja područja otoka Primorsko-goranske županije kao i nacrt cjelovitog Plana razvoja otoka Primorsko-goranske županije za razdoblje 2022. do 2027. godine izrađeni su u skladu sa svim važećim propisima, planskim aktima i smjernicama za

razvoj otoka, te je vrednovan sukladno Pravilniku o provedbi postupka vrednovanja (Narodne novine broj 66/19, 44/23). Metodološki i sadržajno u potpunosti udovoljava svim propisanim kriterijima vrednovanja i u suglasju je s razvojnim dokumentima više razine.

Plan razvoja otoka PGŽ usuglašen je s mišljenjima i uputama MRRFEU koje je kao ovlašteno upravljačko tijelo za Integrirani teritorijalni program (ITP) pratilo proces u svim fazama izrade teritorijalne strategije (TS).

Pouke

- *Identifikacija razine regionalne samouprave za upravljanje specifičnim teritorijem kao što su otoci je ispravna, jer se određeni problemi i potrebe mogu bolje obuhvatiti intervencijama za šire područje.*
- *Plan razvoja županije je adekvatan alat za osmišljavanje razvojne politike otoka na teritoriju odnosno prostoru županije.*
- *U postupku planiranja iznimno je dragocjeno uključivanje ključnih dionika koji d predstavljaju različite sektore (javni, privatni, civilni, akademski) i koji aktivno djeluju na teritoriju koji je obuhvaćen aktom strateškog planiranja, jer su istovremeno predstavnici budućih prijavitelja razvojnih projekata i predstavljaju krajnje korisnike intervencija.*
- *Javno savjetovanje je koristan alat za prikupljanje mišljenja od zainteresirane javnosti. Izrađivač treba poticati širu javnost na uključivanje u proces komentiranja akata kroz javno savjetovanje. Javna predstavljanja budućim korisnicima kroz lokalne medije i događanja su dragocjena u procesu prikupljanja mišljenja i unapređenja kvalitete akata.*
- *Određeni nedostaci se mogu prepoznati u procesima koji se pokreću kao dopune (primjer naknadnih Smjernica za izradu TS-a kao dopune Planovima razvoja županija koji su usvojeni), jer je teže prilagoditi nove sadržaje unaprijed zadanim okvirima koji mogu djelovati kao ograničenje za lakše formuliranje razvojnih usmjerenja kroz prioritete, posebne ciljeve i mjere.*

Preporuke

- Preporučuje se urediti sustav praćenja provedbe internim aktom kako bi Jedinica za upravljanje provedbom Plana razvoja otoka mogla sustavno pratiti realizaciju projekata i ugovora.
- Preporučuje se da se redovita izvješća vezana uz provedbu Plana razvoja otoka PGŽ upućuju svim relevantnim tijelima za praćenje provedbe na nacionalnoj razini (MRRFEU), Otočnom partnerstvu PGŽ i svim čelnicima otočkih jedinica lokalne samouprave.
- Preporučuje se urediti sustav upravljanja podacima otočnog razvoja PGŽ za potrebe praćenja temeljem pokazatelja. Baza podataka se treba redovito ažurirati i dopunjavati novim raspoloživim razvojnim podacima. Polazište za izgradnju baze otočnih podataka PGŽ je Pravilnik o otočnim razvojnim pokazateljima i postupku vrednovanja razvijenosti otoka (NN 127/21), zatim Analiza stanja u okviru Plana razvoja otoka PGŽ i u okviru nje prikupljeni statistički podaci. Ovaj zadatak može biti integriran u redovne aktivnosti Regionalnog/Otočnog koordinatora. Podaci su nužni za pripremu analiza za potrebe razvoja projektnih prijedloga, za redovita izvješća o praćenju provedbe te povremene evaluacijske studije na razini plana, pojedinih mjera i projekata. Ova preporuka relevantna je za praćenje i vrednovanje otočne politike na razini RH.
- Preporučuje se uvođenje postupka interne evaluacije provedbe Plana razvoja otoka PGŽ uz podršku vanjskog facilitatora.
- Preporučuje se da izrada Plana razvoja otoka PGŽ za novo provedbeno razdoblje bude integralan dio procesa izrade Plana razvoja PGŽ, odnosno da ne bude koncipiran kao zasebna teritorijalna strategija već da bude sastavni dio cjelovite teritorijalne strategije za specifični teritorij unutar PGŽ.

1. Uvod

Struktura izvješća

Završno izvješće o vrednovanju slijedi obveznu strukturu zadanu Pravilnikom o provedbi postupka vrednovanja akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 44/23.). Izvješće obuhvaća sažetak, uvod, kontekst vrednovanja, opis akta strateškog planiranja, metodološki pristup s kriterijima vrednovanja i pitanja, nalaze, zaključke, pouke postupka vrednovanja i preporuke.

Kratak opis postupka vrednovanja

Predmet vrednovanja je izrada Plana razvoja otoka Primorsko-goranske županije za razdoblje 2022. - 2027. godine (dalje u tekstu: Plan razvoja otoka PGŽ). Plan razvoja otoka PGŽ teritorijalni je strateški i operativni dokument, i jedan od glavnih preduvjeta za provedbu Integriranog teritorijalnog programa 2021. – 2027. za otoke. Nositelj izrade je Primorsko-goranska županija kao obalno-otočna županija, a koordinator izrade i izrađivač je javna ustanova „Regionalna razvojna agencija Primorsko-goranske županije“.

Uz unutarnjeg člana Tima za vrednovanje, izrađivač Plana ugovorio je u svibnju 2023. uslugu vanjskog vrednovanja izrade Plana razvoja otoka PGŽ s tvrtkom Euro ekspertiza j.d.o.o. Vanjski članovi Tima za vrednovanje jesu neovisni stručnjaci dr. sc. Marijana Sumpor i prof. dr. sc. Nenad Starc (Evaluator). Svrha vrednovanja tijekom izrade nacrtu Plana razvoja otoka PGŽ je osigurati kvalitetu, metodološku usklađenost i stručnu utemeljenost nacrtu Plana te njegovu usklađenost s važećim propisima koji uređuju upravljanje otočnim razvojem i izradu srednjoročnih strateških planskih akata na razini lokalne i područne (regionalne) samouprave.

2. Kontekst vrednovanja

Izvješće o prethodnom vrednovanju izrađuje se u skladu s važećim zakonskim, podzakonskim propisima i smjericama:

- Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 147/14, 123/17, 118/18)
- Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 123/17, 151/22)

- Uredba o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave („Narodne novine“ broj 89/18, 37/23)
- Zakon o otocima („Narodne novine“ broj 116/18, 73/20, 70/21)
- Uredba o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada partnerskih vijeća („Narodne novine“ broj 103/15)
- Pravilnik o potrebi postupka vrednovanja („Narodne novine“ broj 66/19, 44/23)
- Smjernice za izradu teritorijalne strategije kao dodatka planu razvoja obalno-otočne županije u svrhu provedbe Integriranog teritorijalnog programa za otoke 2021.-2027. (MRRFEU, listopad 2022.)

Plan razvoja otoka PGŽ izrađuje se kao dodatak Planu razvoja Primorsko-goranske županije za razdoblje 2022.-2027. godine, a usvaja u skladu s utvrđenim postupcima i uz prethodnu suglasnost Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije.

Izradom Plana razvoja otoka PGŽ pruža se potpora integriranom teritorijalnom razvoju koja se provodi u okviru Integriranog teritorijalnog programa za otoke, Posebni cilj 5(ii) „Poticanje integriranog i uključivog lokalnog društvenog i gospodarskog razvoja, lokalnog razvoja u području okoliša, kulture, prirodne baštine, održivog turizma i sigurnosti u područjima koja nisu urbana“.

Izrada Plana razvoja otoka PGŽ provodi se participativno uključivanjem otočnih dionika kako bi se osigurao kvalitetniji pristup rješavanju lokalnih problema, oblikovanju smjerova otočnog razvoja i jačanju društvene kohezije i kapaciteta za strateško planiranje i provedbu projekata unutar otočne zajednice. Plan razvoja otoka PGŽ odgovara na mnoge specifične izazove otoka identificiranjem ključnih područja djelovanja i otvaranjem mogućnosti za ciljane intervencije i udovoljavanje lokalnim potrebama. *Otočno partnerstvo (OP)* uz nositelja izrade Plana razvoja otoka PGŽ sudjeluje u kreiranju sadržaja i procesu donošenja dokumenta te u praćenju provedbe zadanih ciljeva. Održane su 3 sjednice OP-a (05.04.2023., 01.06.2023. i 21.09.2023.) te tri radna sastanka s otočnim dionicima (4.5.2023., 11.5.2023. i 13.07.2023.). Na sjednicama i radnim sastancima raspravljani su nacrti analize stanja područja, raspravljani nalazi razvojnih problema i potreba te elementi strateškog okvira.

U okviru ovog postupka vrednovanja u Drugom su izvješću o vrednovanju izrade od 19.6.2023. godine dane preporuke i prijedlozi za unapređenje nacrtu Analize stanja od 17.05.2023. godine po poglavljima. Izrađivač je uvažio ključne preporuke prema poglavljima, dopunio podacima, uredio tekst, te je unaprijedio SWOT analizu. Unaprijeđen tekst cjelovite analize stanja dostavljen je Evaluatoru elektroničkim putem 06.07.2023. godine. Prihvatanjem preporuka i prijedloga Evaluatora, analiza stanja područja se može smatrati prihvatljivim za sljedeću fazu izrade Plana razvoja otoka Primorsko-goranske županije za razdoblje od 2022.-2027. godine. Sažeta verzija analize stanja područja ugrađena je u tekst nacrtu Plana razvoja koji je evaluatorima također dostavljen elektroničkim putem 06.07.2023.

U okviru ovog postupka vrednovanja u Trećem izvješću o vrednovanju izrade od 17.7.2023. godine dano je 19 preporuka i prijedlozi za unapređenje nacrtu Plana razvoja otoka PGŽ koji je obuhvaćao prijedlog strateškog i provedbenog okvira. Nakon provedenog javnog savjetovanja i dobivenih uputa i mišljenja MRRFEU, pripremljen je značajno unaprijeđen cjelovit nacrt Plana razvoja otoka PGŽ sa obveznim prilogom u tabličnom obliku koji sadrži informacije o operacijama, pokazateljima, financijskim iznosima, mjerama s opisima njihove svrhe, procjenama troškova provedbe i drugim podacima.

3. Opis Plana razvoja otoka PGŽ za razdoblje od 2022. do 2027. godine

Ključni dionici u izradi Plana razvoja otoka PGŽ

Osnivanjem *Otočnog partnerstva Primorsko-goranske županije* odlukom Župana PGŽ od 20. ožujka 2023. godine formirano je tijelo koje djeluje kao *radna skupina* koja sudjeluje u izradi Plana razvoja otoka PGŽ i koje će po usvajanju akta biti ključno za praćenje provedbe. Sastavljeno je od predstavnika otočnih gradova i općina, županijske samouprave, lokalnih ustanova, udruga i predstavnike gospodarstva koji djeluju na otocima.

Javna ustanova „Regionalna razvojna agencija Primorsko-goranske županije *regionalni je i otočni koordinator* zadužen za izradu i koordinaciju izrade Plana razvoja otoka županije, kao i za sudjelovanje u praćenju provedbe i izvještavanju.

Uz tijela i ustanove Primorsko-goranske županije (PGŽ), zastupljene su sljedećih 11 otočnih jedinica lokalne samouprave (JLS) koje su zadužene za provedbu mjera i aktivnosti predviđenih Planom koje su u njihovoj nadležnosti:

- Grad Cres – **veći dio otoka Cres**
- Grad Mali Lošinj - U sastavu Grada Malog Lošinja jesu **otok Lošinj** te otoci i dijelovi otoka sa specifičnim položajem **Vele Srakane, Male Srakane, Ilovik, Susak, Unije i dio Cresa.**
- Grad Krk i općine Baška, Dobrinj, Malinska-Dubašnica, Omišalj, Punat i Vrbnik – **otok Krk**
- Grad Rab i Općina Lopar – **otok Rab**

Od razvojnih institucija/organizacija, na otocima Cres, Krk i Lošinj djeluje lokalna akcijska grupa LAG-Kvarnerski otoci, a na cresko-lošinjskom otočju djeluje Otočna razvojna agencija OTRA koja je ujedno i lokalni koordinator.

Tablica 1: Popis članova Radne skupine/otočnog partnerstva

Obvezni sudionik	Javni/pravni subjekt	Ime i prezime
JP(R)S	PGŽ	Marina Medarić
	PGŽ	Ljudevit Krpan
	Odbor za turizam PGŽ	Nedjeljko Pinezić
	JU Regionalna razvojna agencija PGŽ	Vedran Kružić
JLS	Općina Omišalj	Natalija Dašek Strčić
	Općina Dobrinj	Tea Orlić Mihajić
	Općina Malinska-Dubašnica	Ivana Dubrović
	Općina Punat	Vedrana Dunato Polonijo
	Općina Baška	Branka Filipović
	Grad Krk	Igor Hrast
	Općina Vrbnik	Greta Turk
	Općina Lopar	Ana Benić
	Grad Cres	Marko Ferlora
	Grad Mali Lošinj	Ana Kučić
	Grad Rab	Ines Pulić
Javno tijelo	Vatrogasna zajednica PGŽ	Mladen Ščulac
	Područna Vatrogasna Zajednica Otoka Krka	Goran Grubišić
	Županijska lučka uprava Rab	Nenad Debelić
	Javna ustanova Priroda	Elvis Vuleta
	Centar za kulturu Grada Krka	Maja Parentić
	OTRA d.o.o.	Ugo Toić

Gospodarski sektor	Komunalne usluge Cres Lošinj d.o.o.	Neven Kruljac
	Obrtnička komora PGŽ	Emil Priskić
Socijalni partner	Hrvatski zavod za zapošljavanje, PS Rijeka, Ispostava Rab	Jasna Dumičić
Civilno društvo	Vrbničko kulturno društvo Frankopan	Elizabeta Jurešić
	LAG Kvarnerski otoci, Krk	Zdenko Kirinčić
	Udruga "Mocira", Rab	Katarina Rizner
	Udruga Moj otok, Punat	Nenad Maljković
Istraživačke organizacije	Institut Plavi svijet, Veli Lošinj	Andrea Borić

Izvor: Nacrt Plana razvoja otoka PGŽ, rujan 2023.

Intervencijska logika, ciljevi i pokazatelji uspješnosti Plana razvoja otoka PGŽ

Inicijalni prijedlog intervencijske logike i strateškog okvira je značajno izmijenjen u odnosu na prijedlog koji je vrednovan u okviru trećeg izvješća o vrednovanju tijekom izrade, konačan prijedlog strateškog okvira Plana razvoja otoka PGŽ u cijelosti je usklađen sa Smjernicama za izradu TS-a. MRRFEU je sukladno svojim ovlastima usmjeravalo izrađivača u jasnijoj prezentaciji poveznica operacija ITP-a za otoke i konkretnih mjera za razvoj otoka koji su istovremeno usklađeni sa Strateškim okvirom Plana razvoja PGŽ.

Operacije u okviru ITP-a za otoke su sljedeće:

- Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog PROSTORA
- Unaprjeđenje poslovne i javne INFRASTRUKTURE na otocima
- Valorizacija KULTURNE BAŠTINE i razvoj kulturnih usluga na otocima
- Poticanje ENERGETSKE učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energija na otocima

Povezivanje navedenih operacija i mjera razvoja otoka PGŽ predlaže se kroz jasnu numeraciju mjera u tekstu i tabličnom pregledu, kako bi se praćenje moglo sustavno vezati uz operativni sustav praćenja provedbe Plana razvoja otoka PGŽ regionalnog/otočnog koordinатора s jedne strane i sustav praćenja provedbe ITP-a za otoke na nacionalnoj razini.

Strateški okvir Plana razvoja PGŽ iz kojih izrađivač predlaže mjere vezane uz otočni razvoj ima sljedeću intervencijsku logiku:

Prioritet 1. Pametna regija konkurentnog GOSPODARSTVA baziranog na znanju i naprednim tehnologijama

Prioritet 2. ZELENA TRANZICIJA temeljena na održivom upravljanju i korištenju vlastitih resursa

Prioritet 3. Ravnomjernim razvojem do europskog standarda i visoke KVALITETE ŽIVOTA za sve građane

U tekstu Plana razvoja otoka PGŽ ističe se da su u fokusu budućeg razvoja otoka ljudi i prostor, stoga su prioritetna područja utvrđena tako da to dvoje povežu. Kako bi se ostvarili postavljeni prioriteti, potrebno je izgraditi infrastrukturu koja će osigurati visoku kvalitetu života i odgovarajuće poslove s ciljem privlačenja novog i ostanka postojećeg stanovništva na otocima Primorsko-goranske županije.

U Tablici 2. predstavljeni su posebni ciljevi i mjere relevantne za otočni razvoj. Predložena struktura rednih brojeva posebnih ciljeva i mjera ne slijedi logiku nove numeriranja Plana razvoja Primorsko-goranske županije (PR PGŽ), te su u tablicu uneseni odgovarajući redni brojevi usvojenog akta.

Tablica 2. Relevantne mjere za otočni razvoj iz Strateškog okvira Plana razvoja otoka PGŽ do 2027. godine

1. PAMETNA REGIJA KONKURENTNOG GOSPODARSTVA BAZIRANOG NA ZNANJU I NAPREDNIM TEHNOLOGIJAMA	
POSEBNI CILJ	MJERA
1.1. Atraktivno poslovno okruženje za zapošljavanje, rast i ulaganja (redni broj 1.3 PR PGŽ)	1.1.1. Podrška razvoju poduzetničke infrastrukture (redni broj 1.3.1 PR PGŽ)
2. ZELENA TRANZICIJA TEMELJENA NA ODRŽIVOM UPRAVLJANJU I KORIŠTENJU VLASTITIH RESURSA	
POSEBNI CILJ	MJERA
2.1. Pametan i održiv pristup upravljanju prostorom i prirodnim resursima (redni broj 3.1 PR PGŽ)	2.1.1. Održivo korištenje resursa s ciljem ublažavanja klimatskih promjena (redni broj 3.1.1 PR PGŽ)
	2.1.2. Održivo i učinkovito upravljanje prostorom i poticanje razvoja zelene infrastrukture (redni broj 3.1.2 PR PGŽ)
2.2. Zelena i energetska tranzicija prema ugljičnoj neutralnosti (redni broj 3.2 PR PGŽ)	2.2.1. Povećanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije (redni broj 3.2.3. PR PGŽ)

3. RAVNOMJERNIM RAZVOJEM DO EUROPSKOG STANARDA I VISOKE KVALITETE ŽIVOTA ZA SVE GRAĐANE	
POSEBNI CILJ	MJERA
3.1. Razvoj kulture i sporta te poticanje kreativnosti (redni broj 5.3 PR PGŽ)	3.1.1. Poticanje razvoja kulture i održivo korištenje kulturne baštine kao temelja regionalnog i lokalnog identiteta (redni broj 5.3.1 PR PGŽ)
3.3. Razvoj mikroregija aktiviranjem razvojnih potencijala (redni broj 5.5. PR PGŽ)	3.3.1. Razvoj pametnih i održivih gradova, sela i otoka (redni broj 5.5.4 PR PGŽ)

Sukladno priloženom tabličnom pregledu prijedloga Plana razvoja otoka PGŽ predstavljena je slijedeća intervencijska logika koja povezuje Operacije iz ITP-a s mjerama iz PR PGŽ:

- OPERACIJA IZ ITP-a za otoke s naglaskom na PROSTOR: Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog prostora
 - MJERA IZ PLANA RAZVOJA PGŽ: **3.1.1. Održivo korištenje resursa s ciljem ublažavanja klimatskih promjena**
 - MJERA IZ PLANA RAZVOJA PGŽ: **3.1.2. Održivo i učinkovito upravljanje prostorom i poticanje razvoja zelene infrastrukture**
- OPERACIJA IZ ITP-a za otoke s naglaskom na INFRASTRUKTURU: Unaprjeđenje poslovne i javne infrastrukture na otocima
 - MJERA IZ PLANA RAZVOJA PGŽ: **1.3.1. Podrška razvoju poduzetničke infrastrukture**
 - MJERA IZ PLANA RAZVOJA PGŽ: **5.5.4 Razvoj pametnih i održivih gradova, sela i otoka**
- OPERACIJA IZ ITP-a za otoke s naglaskom na KULTURU: Valorizacija kulturne baštine i razvoj kulturnih usluga na otocima
 - MJERA IZ PLANA RAZVOJA PGŽ: **5.3.1 Poticanje razvoja kulture i održivo korištenje kulturne baštine kao temelja regionalnog i lokalnog identiteta**
- OPERACIJA IZ ITP-a za otoke s naglaskom na ENERGETIKU: Poticanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energija na otocima
 - MJERA IZ PLANA RAZVOJA PGŽ: **3.2.3. Povećanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije**

Pokazatelji ostvarenja i pokazatelji rezultata postavljeni su na razini ITP-a za otoke i daju okvir za identifikaciju mjera za razvoj otoka PGŽ koji doprinose njihovoj realizaciji u okviru ITP-a. Sukladno navedenom, Uprava za otoke MRRFEU je usmjeravala procese izrade TS za otočni razvoj, a izrađivač je kroz Plan razvoja otoka PGŽ ponudio mjere kojima se mogu provesti aktivnosti i projekti na području otoka PGŽ. U zadanom tabličnom pregledu definirane su polazne i ciljane vrijednosti, financijske alokacije prema operacijama i vremenski okvir, a izrađivač je predložio mjere za razvoj otoka na području PGŽ, određene se procjene troškova provedbe mjera, nadležnosti i moguće izvore financiranja iz ITP-a kao i drugih izvora. Predložen financijski okvir obuhvaća alokaciju od 31,7 milijuna eura bespovratnih europskih sredstava, a sufinanciranje iz vlastitih sredstava je 4,75 milijuna eura.

4. Metodologija vrednovanja

Vrednovanje izrade Plana razvoja otoka PGŽ izrađeno je u tri koraka:

- Vrednovan je postupak izrade i nacrt analize stanja područja (Drugo izvješće o vrednovanju 19.06.2023.)
- Vrednovan je nacrt cjelovitog prijedloga Plana razvoja otoka PGŽ prije pokretanja savjetovanja s javnošću (17.07.2023.)
- Vrednovan je konačan prijedlog Plana razvoja otoka PGŽ nakon provedenog savjetovanja s javnošću - Završno izvješće o vrednovanju (rujan 2023.)

Vrednovanje izrade Plana razvoja otoka PGŽ provedeno je sukladno odredbama Pravilnika o provedbi postupka vrednovanja akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave („Narodne novine“ broj 44/23, dalje u tekstu: Pravilnik). Prema članu 14. Pravilnika, vrednovanje tijekom izrade (prethodno vrednovanje):

- je neovisna ocjena i usporedba usklađenosti izrade nacrta prijedloga akata strateškog planiranja s načelima i metodologijom sustava strateškog planiranja i upravljanja razvojem iz Zakona;
- provodi se tijekom izrade akata strateškog planiranja, a preporuke ovog vrednovanja integriraju se u nacрте prijedloga akata strateškog planiranja prije pokretanja postupka savjetovanja sa zainteresiranom javnošću;

- osigurava relevantnost prijedloga nacрта akata strateškog planiranja te odabir primjerenih pokazatelja uspješnosti koji omogućuju praćenje provedbe, izvješćivanje i daljnje vrednovanje akata strateškog planiranja.

Sukladno Smjernicama MRRFEU (2022.) Plan razvoja otoka PGŽ kao teritorijalna strategija (TS) treba biti usklađena s ciljevima Nacionalnog plana razvoja otoka (NPRO) i to za područja ulaganja koja su identificirana za financiranje putem Integriranog teritorijalnog programa (ITP) za otoke.

- Analiza razvojnih potreba i potencijala područja (Analiza područja) je preduvjet za formuliranje relevantnih i učinkovitih područja ulaganja. U okviru metodologije prikupljanja i analize podataka, vrednovanjem su obuhvaćeni nalazi i zaključci do kojih se došlo tijekom izrade: „Analize područja“ uz opis zemljopisnog područja Teritorijalne strategije (TS) obuhvaća analize razvojnih potreba i potencijala u područjima: društvo, gospodarstvo, kulturna baština i usluge, zaštita prirode i okoliša, prilagodba klimatskim promjenama te čista energija, energetika, obnovljivi izvori energije, primjenjivo za područje pojedine obalno-otočne županije. (Drugo izvješće o vrednovanju)
- Strateški okvir obuhvaća „Područja ulaganja“ i „Opis integriranog pristupa“: „Područja ulaganja“ definiraju se temeljem uočenih potreba i potencijala kao mjere koje doprinose operacijama ITP-a za otoke. *Priprema se tablični pregled podataka o operacijama (predložak u prilogu Smjernica).* „Opis integriranog pristupa“ rješavanju utvrđenih razvojnih potreba i potencijala područja sastavni je dio strateškog dijela Plana razvoja otoka PGŽ (TS). Multi-tematski i multi-sektorski pristup otočnom razvoju provodi se mjerama koje će biti podržane u okviru ITP-a i trebaju biti međusobno povezane i međuovisne u pogledu postizanja zajedničkih ciljeva otočnog razvoja. Multi-sektorska ulaganja kojima se odgovara na složene izazove otočnog područja mogu se provoditi na jednom ili više otoka kako bi se doprinijelo rješavanju jednog ili više problema s kojima se otoci suočavaju. U okviru Plana (TS-a) poželjno je predvidjeti komplementarni skup aktivnosti koje su prihvatljive za financiranje iz drugih fondova osim EFRR-a, naročito iz ESF+-a, kako bi se na cjelovito odgovorilo na otočne društvene izazove.

U ovom dijelu Plana izrađivač treba prikazati:

- **odabrana područja ulaganja** koja će biti podržana u okviru ITP-a za otoke uključuje opis ekonomskih, socijalnih i ekoloških poveznica između planiranih područja ulaganja,
 - komplementarni **skup aktivnosti koje bi bile prihvatljive za financiranje iz drugih fondova** osim EFRR-a, odnosno na koji način je Plan (TS) povezan s drugim programima,
 - kako će se osigurati **razmjena iskustava među otocima i otočnim dionicima** te na koji način će se **partneri iz različitih sektora i/ili s više otoka uključivati u provedbu** Plana (TS-a),
 - na koji način se, kroz provođenje Plana (TS-a), **promišlja cjelovit i integriran razvoj otočnog prostora** te **kakav će dugoročan utjecaj imati provedba Plana (TS-a) na otočni prostor** za koji se izrađuje;
 - dijelovi Plana odnose se na definiranje „**Područja ulaganja**“ i „**Opis integriranog pristupa**“.
- Provedbeni okvir obuhvaća **opis „Partnera u pripremi“** Plana razvoja otoka PGŽ, „**Financijski okvir**“ i „**Okvir za praćenje i izvještavanje**“: „Partneri u pripremi“ Plana razvoja otoka PGŽ odražavaju obvezu iz članka 8. CPR-a o provođenju sveobuhvatnog partnerstva i višerazinskog upravljanja u skladu s institucionalnim i pravnim okvirom države. U Planu se opisuje postupak **osnivanja radne skupine/otočnog partnerstva uz koordinaciju MRRFEU** čime se, osiguravajući bottom-up pristup, Navedena tijela sudjeluju u izradi, donošenju i praćenju ishoda postavljenih ciljeva. „Financijski okvir“ daje prikaz financijskih pretpostavki za provedbu operacija u cjelokupnom razdoblju provedbe Plana (TS-a), uz navođenje ukupne raspodjele planiranih financijskih sredstava po operacijama, navedenim također u tabličnom predlošku Plana (TS-a). „Okvir za praćenje provedbe“ Plana razvoja otoka PGŽ pruža uvid u odgovornosti svih dionika provedbe Plana te obveze izvještavanja uključujući MRRFEU, PGŽ, JLS i druge. Po donošenju Plana razvoja, sporazumom između MRRFEU i PGŽ uredit će se obveze i uloge u provedbi TS-a.

5. Kriteriji vrednovanja i pitanja za vrednovanje

U postupku vrednovanja Evaluator će se voditi kriterijima vrednovanja propisanim u članku 12. Pravilnika i pitanjima o vrednovanju formuliranim u Projektom zadatku, kako slijedi:

- kriterijem „relevantnost“ utvrđeno je jesu li ciljevi akta strateškog planiranja definirani u skladu s razvojnim potencijalima i potrebama korisnika, je li nastavak provedbe akata strateškog planiranja opravdan u odnosu na prvotno utvrđene razvojne potencijale i potrebe korisnika te jesu li ciljevi definirani u skladu s načelima sustava strateškog planiranja i upravljanja razvojem,

Pitanje 1.: U kojoj je mjeri srednjoročni strateški okvir Plana razvoja otoka PGŽ ispravno utvrđen temeljem analize snaga, slabosti i razvojnog potencijala?

- kriterijem „usklađenost“ (koherentnost) utvrđena je unutarnja i vanjska usklađenost akata strateškog planiranja. Unutarnja usklađenost odnosi se na doprinos provedbi javnih politika i usklađenost s ostalim aktima strateškog planiranja iz djelokruga javnog tijela. Vanjska usklađenost podrazumijeva usklađenost s ciljevima Nacionalne razvojne strategije, ciljevima akata strateškog planiranja drugih javnih tijela te provedbom javnih politika koje su s njima povezane;

Pitanje 2.: U kojoj su mjeri izradom Plana razvoja otoka PGŽ preuzete obveze iz razvojnih dokumenata višeg reda, prvenstveno Nacionalne razvojne strategije, Nacionalnog plana razvoja otoka 2021.-2027., relevantnih sektorskih i višesektorskih strategija te ključnih politika EU?

Komentar: Pitanje 2. se odnosi na vanjsku usklađenost. Vrednovanje unutarnje usklađenosti moguće je obuhvatiti Pitanjem 4.

- kriterijem „učinkovitost“ utvrđuje se mogućnost ostvarenja ili postizanja ciljeva, ishoda i učinaka provedbe akata strateškog planiranja te nastanak planiranih promjena u okolini ili stanju korisnika javnih politika, odnosno posljedice provedbe akata strateškog planiranja;

Pitanje 3.: U kojoj je mjeri izgledno ostvarenje očekivanih razvojnih smjerova, strateških i posebnih ciljeva, mjera i aktivnosti te povezanih pokazatelja

učinka, ishoda i rezultata te postoje li izvjesni izgledi uspješne provedbe Plana razvoja otoka PGŽ?

- kriterijem „djelotvornost“ utvrđuje se opravdanost izrade i provedbe akata strateškog planiranja u odnosu na ishode i učinke koje treba postići ili su već postignuti provedbom akata strateškog planiranja. Djelotvornost podrazumijeva ostvarivanje utvrđenih ciljeva i provedbu akata strateškog planiranja uz minimalne troškove, odnosno postizanje najboljih ishoda i učinaka u odnosu na raspoložive resurse;

Pitanje 4.: U kojoj mjeri je ostvaren kvalitetan postupak pripreme akta srednjoročnog planiranja, uključujući razvojnu dijagnozu i analizu stanja, odabir ciljeva i pokazatelja, procjenu fiskalnog učinka, plan savjetovanja te komunikacijsku strategiju?

Komentar: Kriterij djelotvornosti je u kontekstu prethodnog vrednovanja primjenjiv s obzirom na djelotvornost postupka izrade Plana razvoja otoka PGŽ, a pitanje 4. primjenjivo je i u kontekstu vrednovanja unutarnje usklađenosti.

- kriterijem „učinak“ utvrđuje se krajnji utjecaj provedbe akata strateškog planiranja s naglaskom na značajne pozitivne ili negativne, planirane ili neplanirane srednjoročne i dugoročne promjene (u društvu, sustavima ili normama te utjecaj na dobrobit ljudi, ljudska prava, ravnopravnost spolova i okoliš) šireg opsega od onih koji su već obuhvaćeni kriterijem učinkovitosti;

Pitanje 5.: U kojoj su mjeri učinci navedeni u Planu razvoja realno postavljeni i ostvarivi?

- kriterijem „održivost“ se tijekom provedbe utvrđuje stvarna korist provedbe akata strateškog planiranja i procjenjuje vjerojatnost nastavka trajanja povoljnih ishoda i učinaka po isteku razdoblja provedbe akata strateškog planiranja. Primjena kriterija uključuje ispitivanje financijskih, ekonomskih, društvenih, ekoloških i institucionalnih kapaciteta potrebnih za održavanje povoljnih ishoda i učinaka provedbe akata strateškog planiranja.

Prijedlog pitanja 6.: U kojoj su mjeri osigurani kapaciteti i resursi za ostvarenje povoljnih ishoda i učinaka provedbe Plana razvoja otoka PGŽ od 2022. do 2027. godine?

6. Nalazi

Nalazi vrednovanja cjelovitog teksta Plana razvoja otoka PGŽ obuhvaćaju pregled ključnih preporuka iz prethodnih izvješća o vrednovanju koje su uvažene i usuglašene s mišljenjem MRRFEU sukladno zadanim Smjernicama za teritorijalne strategije.

Kako je Plan razvoja otoka PGŽ dopuna već usvojenom obuhvatnom Planu razvoja PGŽ, tako je i Vizija razvoja koja se odnosi na teritorij odnosno prostor cjelokupne županije primjenjiva i na otoke u njenom sastavu.

U Planu razvoja otoka PGŽ navodi kao relevantan dokument Plan razvoja cresko-lošinjskog otočja do 2027. godine. koji je usvojen u travnju 2023.

U cjelovitom tekstu Plana razvoja otoka PGŽ jasnije je predstavljena poveznica između ITP-a za otoke, strateškog okvira Plana razvoja PGŽ i prijedloga dopune plana u vidu teritorijalne strategije za otoke tj. Plana razvoja otoka PGŽ.

U cjelovitom nacrtu jasnije je prikazana intervencijska logika koja uključuje prikaz odnosa operacija ITP-a za otoke i strateškog okvira Plana razvoja PGŽ uz navod relevantnih mjera vezanih uz otočni razvoj u županiji.

Cjelovitom nacrtu Plana priložen je tablični prikaz iz kojeg je razvidna intervencijska logika. Istaknute su poveznice između operacija ITP-a za otoke i provedbenih mjera koje su formulirane za razvoj otoka u PGŽ. Pokazatelji ostvarenja i rezultata su opisani i kvantificirani, te upareni s mjerama i financijskim alokacijama na razini operacija ITP-a kao i naznakom procijenjenog troška mjere i sufinanciranja koje osigurava PGŽ.

Intervencijska logika Plana razvoja otoka PGŽ prikazuje povezivanje operacija iz ITP-a za otoke i relevantnih mjera iz Plana razvoja Primorsko-goranske županije koji će predstavljati strateški okvir za provedbu. Strateški okvir Plana razvoja županija ima nešto drugačije naglaske prioriteta javnih politika (GOSPODARSTVO-ZELENA TRANZIJA-KVALITETA ŽIVOTA) u usporedbi s naglascima operacija ITP-a za otoke (PROSTOR-INFRASTRUKTURA-KULTURNA BAŠTINA-ENERGETIKA), tako da je u prezentaciji mjera nužna numeracija kako bi se mogla pratiti njihova provedba na svim razinama razvojnog upravljanja.

U cjelovitom Planu razvoja otoka PGŽ opisan je sastav i djelovanje radne skupine/ Otočnog partnerstva koje je u nizu radnih sastanaka i sjednica od travnja do rujna 2023. godine raspravilo prijedloge i usuglasilo se oko prioriteta razvoja otoka PGŽ i prijedloga mjera koji su usklađeni sa zadanim okvirom ITP-a za otoke.

Plan razvoja otoka PGŽ se jasno veže uz dokumente višeg reda te istovremeno uzima u obzir ključne odrednice drugih relevantnih akata strateškog planiranja, kao što je u travnju 2023. usvojen Plan razvoja cresko-lošinjskog otočja do 2027.

Financijski okvir sastavni je dio tabličnog prikaza kojim je uspostavljena jasna poveznica između operacija ITP-a za otoke, pokazatelja ostvarenja i rezultata, financijske alokacije, kao i mjera u okviru Plana razvoja otoka PGŽ sa navodom procjene troškova njihove provedbe. Nadalje, u Planu razvoja otoka PGŽ navedeni su i drugi izvori iz kojih će se provedba mjera potencijalno realizirati u budućnosti.

Uz provedbeni okvir, izrađivač je opisao i postupke praćenja i vrednovanja tijekom provedbe Plana razvoja otoka PGŽ. Otočno partnerstvo nastavlja s aktivnostima praćenja provedbe po usvajanju Plana razvoja otoka PGŽ. Na operativnoj razini, Jedinica za provedbu Plana razvoja otoka PGŽ zadužena je za prikupljanje podataka o provedbi na razini pojedinačnih projekata/ugovora.

Sustav praćenja provedbe Plana razvoja otoka PGŽ predstavljen je odgovornosti na tri razine:

- Projektna razina - Korisnik (potpisnik ugovora) prema Posredničkom tijelu za provedbu operacija (SAFU). Izvještavanje na ovoj razini definirano je ugovorom o dodjeli bespovratnih sredstava
- Razina TS-a – Jedinica za provedbu Plana razvoja otoka PGŽ je obveznik izvještavanja o provedbi Plana razvoja otoka PGŽ prema Otočnom partnerstvu i MRRFEU
- Programska razina - MRRFEU izvještava o napretku ITP-a prema Europskoj komisiji.

7. Zaključci

U postupku vrednovanja izrade Plana razvoja otoka Primorsko-goranske županije stavljen je naglasak na metodološku dosljednost i usklađenost procesa izrade sa Smjernicama Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske Unije vezano uz izradu srednjoročnih akata strateškog planiranja kao i izrade teritorijalnih strategija za potrebe provedbe Integriranog teritorijalnog programa za područja otoka. U kontekstu financiranja razvoja na otocima Primorsko-goranske županije kroz ITP za otoke istaknuta su sljedeća područja ulaganja:

- Održivo upravljanje otočnim prostorom kroz ulaganja u razvoj zelene i plave infrastrukture, sustave nadzora i praćenja, jačanja kapaciteta i operativne spremnosti vatrogastva i civilne zaštite u cilju jačanja otpornosti na klimatske promjene te smanjenja rizika od prirodnih katastrofa.
- Javno-društvenu i poslovnu infrastrukturu na otvorenom i zatvorenom s ciljem kreiranja društvenih sadržaja na otocima
- Fizičku obnovu i revitalizaciju objekata kulturne baštine te kulturno-turističkih lokacija, valorizacija i digitalizacija pokretne kulturne baštine otoka s ciljem očuvanja otočnog identiteta
- Poticanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora na otocima.

Izrađivač je kroz proces analize stanja, identifikaciju razvojnih problema i potreba, te analizu snaga, slabosti, prilika i prijetnji vezanih uz otočni razvoj na području Primorsko-goranske županije utvrdio relevantnost odabranih tematskih područja za formulaciju Plana razvoja otoka PGŽ. Odabirom relevantnih razvojnih mjera iz Plana razvoja PGŽ koji su sukladni predloženim operacijama ITP-a za otoke osiguran je efikasan i efektivan sustav za realizaciju budućih aktivnosti i projekata na otocima PGŽ. Izrađivač je kroz niz radnih sastanaka i sjednica s ključnim dionicima razvoja otoka u PGŽ raspravljao prijedloge i proveo je javno savjetovanje. U koncipiranju cjelovitog Plana razvoja s tabličnim prilogom dosljedno je pratio smjernice i konkretne upute i preporuke Uprave za otoke MRRFEU i evaluatora.

Zaključci temeljem odgovara evaluacijska pitanja:

Evaluacijsko pitanje	Zaključak
<i>Pitanje 1.: U kojoj je mjeri srednjoročni strateški okvir Plana razvoja otoka PGŽ ispravno utvrđen temeljem analize snaga, slabosti i razvojnog potencijala?</i>	Analiza stanja područja otoka PGŽ vrlo detaljno i potkrijepljena aktualnim podacima opisuje po relevantnim područjima razvojne probleme i potrebe. Izrađena je SWOT analiza koja daje kvalitativni prikaz svih nalaza i koji služe kao osnova za identifikaciju relevantnih mjera za razvoj otoka PGŽ i koji će doprinijeti realizaciji operacija ITP-a za otoke. Stoga, može se potvrditi da je Plan razvoja otoka PGŽ kao teritorijalna strategija ispravno utvrđen i predstavlja srednjoročni strateški okvir za razvoj otoka PGŽ.
<i>Pitanje 2.: U kojoj su mjeri izradom Plana razvoja otoka PGŽ preuzete obveze iz razvojnih dokumenata višeg reda, prvenstveno Nacionalne razvojne strategije, Nacionalnog plana razvoja otoka 2021.-2027., relevantnih sektorskih i višesektorskih strategija te ključnih politika EU?</i>	Plan razvoja otoka PGŽ dopunski je akt strateškog planiranja kojeg je skupština Primorsko-goranske županije usvojila u studenom 2021. godine. Prioriteti javnih politika, posebni ciljevi i mjere iz Plana razvoja PGŽ koji je usklađen sa NRS-om, i relevantnim sektorskim i višesektorskim strategijama i ključnim politikama, te odabrana područja ulaganja za razvoj otoka s opisom integriranog pristupa ukazuju na usklađenost s razvojnim dokumentima vezanim uz razvoj otoka na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, kao i s razvojnim usmjerenjima definiranim na razini EU.
<i>Pitanje 3.: U kojoj je mjeri izgledno ostvarenje očekivanih razvojnih smjerova, strateških i posebnih ciljeva, mjera i aktivnosti te povezanih pokazatelja učinka, ishoda i rezultata te postoje li izvjesni izgledi uspješne provedbe Plana razvoja otoka PGŽ?</i>	Temeljem predstavljene intervencijske logike kojom se izravno povezuju financijske alokacije za provedbu operacija ITP-a za otoke i odabrane relevantne mjere za razvoj otoka Plana razvoja PGŽ osigurava se provedba aktivnosti i projekata. Istovremeno, jasno je predstavljen institucionalni okvir i odgovornosti nužne za kvalitetnu provedbu Plana razvoja otoka PGŽ.
<i>Pitanje 4.: U kojoj mjeri je ostvaren kvalitetan postupak pripreme akta srednjoročnog planiranja, uključujući razvojnu dijagnozu i analizu stanja, odabir ciljeva i pokazatelja, procjenu fiskalnog učinka, plan savjetovanja te komunikacijsku strategiju?</i>	Postupak izrade Plana razvoja utemeljen je na detaljnoj analizi stanja usredotočenom na podatke i informacije prikupljene za područje svih otočnih lokalnih jedinica Primorsko-goranske županije. Dijagnoza je time jasno predstavljena kroz razvojne probleme i potrebe, ciljevi razvoja definirani su za cjelokupni teritorij županije, dok su mjere otočnog razvoja u suglasju s mogućnostima njihovog financiranja iz ITP-a za otoke kao i drugih mogućih izvora financiranja. Procjena fiskalnog učinka postupak je kojeg izrađivač

	obvezno provodi prije upućivanja akta na usvajanje Županijskoj skupštini. Sukladno novo usvojenoj Uredbi o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 37/2023), komunikacijska strategija više nije obvezatan dokument.
<i>Pitanje 5.: U kojoj su mjeri učinci navedeni u Planu razvoja realno postavljeni i ostvarivi?</i>	Pokazatelji ostvarenja i rezultata zadani su od strane nadležnog tijela za ITP za otoke, MRRFEU. Detaljnim opisom mjera, procjenom troškova i određivanjem odgovornosti osigurani su uvjeti za uspješnu realizaciju budućih aktivnosti i projekata.
<i>Dodatno pitanje 6.: U kojoj su mjeri osigurani kapaciteti i resursi za ostvarenje povoljnih ishoda i učinaka provedbe Plana razvoja otoka PGŽ od 2022. do 2027. godine?</i>	Provedbeni kapaciteti osigurani su kroz predstavljenu institucionalnu strukturu i odgovornosti određene na razini svake mjere. Institucionalno je za praćenje provedbe Plana na razini PGŽ zadužena PGŽ i Regionalna razvojna agencija kao regionalni i otočni koordinatorkoji će djelovati putem posebne Jedinice za provedbu Plana razvoja otoka. Na nacionalnoj razini Uprava za otoke MRRFEU nadležna je za koordinaciju i praćenje provedbe ITP-a za otoke. Time su osigurani preduvjeti za ostvarenje povoljnih ishoda i učinaka provedbe Plana.

8. Pouke postupka vrednovanja (engl. lessons learned)

U vidu općih zaključaka koji bi mogli imati potencijal za širu primjenu i uporabu tijekom izrade ili provedbe akata strateškog planiranja, odnosno oblikovanja i provedbe javnih politika u području otočne razvojne politike mogu se istaknuti sljedeće pouke:

- Identifikacija razine regionalne samouprave za upravljanje specifičnim teritorijem kao što su otoci je ispravna, jer se određeni problemi i potrebe mogu bolje obuhvatiti intervencijama za šire područje.
- Plan razvoja županije je adekvatan alat za osmišljavanje razvojne politike otoka na teritoriju odnosno prostoru županije.
- U postupku planiranja iznimno je dragocjeno uključivanje ključnih dionika koji d predstavljaju različite sektore (javni, privatni, civilni, akademski) i koji aktivno djeluju na teritoriju koji je obuhvaćen aktom strateškog planiranja, jer su istovremeno predstavnici budućih prijavitelja razvojnih projekata i predstavljaju krajnje korisnike intervencija.

- *Javno savjetovanje je koristan alat za prikupljanje mišljenja od zainteresirane javnosti. Izrađivač treba poticati širu javnost na uključivanje u proces komentiranja akata kroz javno savjetovanje. Javna predstavljanja budućim korisnicima kroz lokalne medije i događanja su dragocjena u procesu prikupljanja mišljenja i unapređenja kvalitete akata.*
- Određeni nedostaci se mogu prepoznati u procesima koji se pokreću kao dopune (primjer naknadnih Smjernica za izradu TS-a kao dopune Planovima razvoja županija koji su usvojeni), jer je teže prilagoditi nove sadržaje unaprijed zadanim okvirima koji mogu djelovati kao ograničenje za lakše formuliranje razvojnih usmjerenja kroz prioritete, posebne ciljeve i mjere.

9. Preporuke

Nakon uvaženi preporuka prethodnih faznih izvješća o vrednovanju, u ovom Završnom izvješću o vrednovanju navodimo opće preporuke koje su usmjerene na upravljanje provedbom akta te daljnjih procesa strateškog planiranja:

- Preporučuje se urediti sustav praćenja provedbe internim aktom kako bi Jedinica za upravljanje provedbom Plana razvoja otoka mogla sustavno pratiti realizaciju projekata i ugovora.
- Preporučuje se da se redovita izvješća vezana uz provedbu Plana razvoja otoka PGŽ upućuju svim relevantnim tijelima za praćenje provedbe na nacionalnoj razini (MRRFEU), Otočnom partnerstvu i svim čelnicima otočkih jedinica lokalne samouprave.
- Preporučuje se urediti sustav upravljanja podacima otočnog razvoja PGŽ za potrebe praćenja temeljem pokazatelja. Baza podataka se treba redovito ažurirati i dopunjavati novim raspoloživim razvojnim podacima. Polazište za izgradnju baze otočnih podataka PGŽ je Pravilnik o otočnim razvojnim pokazateljima i postupku vrednovanja razvijenosti otoka (NN 127/21), zatim Analiza stanja u okviru Plana razvoja otoka PGŽ i u okviru nje prikupljeni statistički podaci. Ovaj zadatak može biti integriran u redovne aktivnosti Regionalnog/Otočnog koordinatora. Podaci su nužni za pripremu analiza za potrebe razvoja projektnih prijedloga, za redovita izvješća o praćenju provedbe te povremene evaluacijske studije na razini plana, pojedinih mjera i projekata. Ova preporuka relevantna je za praćenje i vrednovanje otočne politike na razini RH.

- Preporučuje se uvođenje postupka interne evaluacije provedbe Plana razvoja otoka uz podršku vanjskog facilitatora.
- Preporučuje se da izrada Plana razvoja otoka PGŽ za novo provedbeno razdoblje bude integralan dio procesa izrade Plana razvoja PGŽ, odnosno da ne bude koncipiran kao zasebna teritorijalna strategija već da bude sastavni dio cjelovite teritorijalne strategije za specifični teritorij unutar PGŽ.

10. Literatura

Nacrt Analize stanja područja otoka Primorsko-goranske županije, verzija 27.06.2023.

Nacrt Plana razvoja otoka Primorsko-goranske županije, verzija 06.07.2023.

Plan razvoja Primorsko-goranske županije do 2027., PGŽ usvojila akt 04.11.2021.

Plan razvoja cresko-lošinjskog otočja do 2027. godine, Grad Cres i Grad Mali Lošinj usvojili su akt 26./27.04.2023.

Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 147/14, 123/17, 118/18)

Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 123/17, 151/22)

Uredba o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave („Narodne novine“ broj 89/18, 37/23)

Zakon o otocima („Narodne novine“ broj 116/18, 73/20, 70/21)

Nacionalni plan razvoja otoka od 2021.-2027. godine i Akcijski plan 2021.- 2023. za provedbu Nacionalnog plana razvoja otoka 2021.-2027., Vlada RH donijela Odluku 23.12.2021. godine

Integrirani teritorijalni program 2021.-2027., dokument prihvatila Europska komisija 02.12.2022.

Uredba o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada partnerskih vijeća („Narodne novine“ broj 103/15)

Pravilnik o potrebi postupka vrednovanja („Narodne novine“ broj 66/19, 44/23)

Smjernice za izradu teritorijalne strategije kao dodatka planu razvoja obalno-otočne županije u svrhu provedbe Integriranog teritorijalnog programa za otoke 2021.-2027. (MRRFEU, listopad 2022.)